

FINANSMINISTERIET

Økonomisk Analyse: Behov for 2. generationsreformer

Oktober 2020

2020

Økonomisk Analyse
Behov for 2. generationsreformer
Oktober 2020

I tabeller kan afrunding medføre,
at tallene ikke summer til totalen.

Denne publikation er udarbejdet af
Finansministeriet
Udgiftspolitisk Center
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K
Telefon 33 92 33 33

Elektronisk publikation:
ISBN: 978-87-93531-97-0

Publikationen kan hentes på
Finansministeriets hjemmeside
fm.dk

Behov for 2. generationsreformer

Dansk økonomi er grundlæggende stærk og har generelt sunde strukturer. Mere end 80 pct. af befolkningen i alderen 16-64 år er i beskæftigelse eller under uddannelse, og strukturledigheden er historisk lav. En bred vifte af reformer har gennem de sidste 30 år løbende medvirket til at øge arbejdsudbuddet og sikre langsigtet robusthed for dansk økonomi.

I år har coronakrisen ført til et alvorligt tilbageslag for den globale økonomi og dermed også for dansk økonomi. Aktiviteten er faldet, og ledigheden er øget. Men i modsætning til under mange tidligere kriser var dansk økonomi i god form, da indsatsen for at inddæmme smitten med COVID-19 førte til nedlukning af store dele af samfundet. Det skyldes blandt andet, at en række tiltag og reformer har været med til at øge arbejdsmarkedsdeltagelsen og sænke ledigheden.

Der er imidlertid en række udfordringer, som de hidtidige reformer ikke har fået løst. Der er stadig alt for mange, som ikke får en uddannelse efter grundskolen. Der er grupper, som i langt mindre grad end den øvrige befolkning tager del i arbejdsfællesskabet, uden at der er en god forklaring. Og nyuddannede, især fra videregående uddannelser, som alt for ofte starter deres arbejdsliv med at være arbejdsløse.

Det er eksempler på strukturelle udfordringer, som fortsat præger det danske samfund anno 2020, og som 1. generationsreformerne ikke har kunnet løse. Et ensidigt fokus på traditionelle arbejdsudbudsreformer vil ikke kunne tage hånd om disse komplekse samfundsudfordringer, og det risikerer omvendt at udfordre den tryghed og sikkerhed, som er fundamentet for vores samfundsmodel. Derfor er det tid til at igangsætte en ny generation af reformer, hvor vi hjælper flere til at få et aktivt liv med uddannelse og job, uden at uligheden øges.

Analysen peger på følgende udfordringer:

- Der er stadig for mange unge uden en uddannelse. Hovedparten af alle unge tilmelder sig og går i gang med en ungdomsuddannelse. Men for mange unge er det en udfordring at fuldføre den uddannelse, som de påbegynder.
- Der er tegn på, at det kan være blevet sværere at klare sig uden en uddannelse i dag end for blot én generation siden, når man sammenligner 30-årige med deres forældre. Det skal ses i sammenhæng med, at job til ufaglærte er blevet koncentreret på færre brancher, herunder størstedelen i private serviceerhverv. Udviklingen kan blive forstærket i de kommende år.

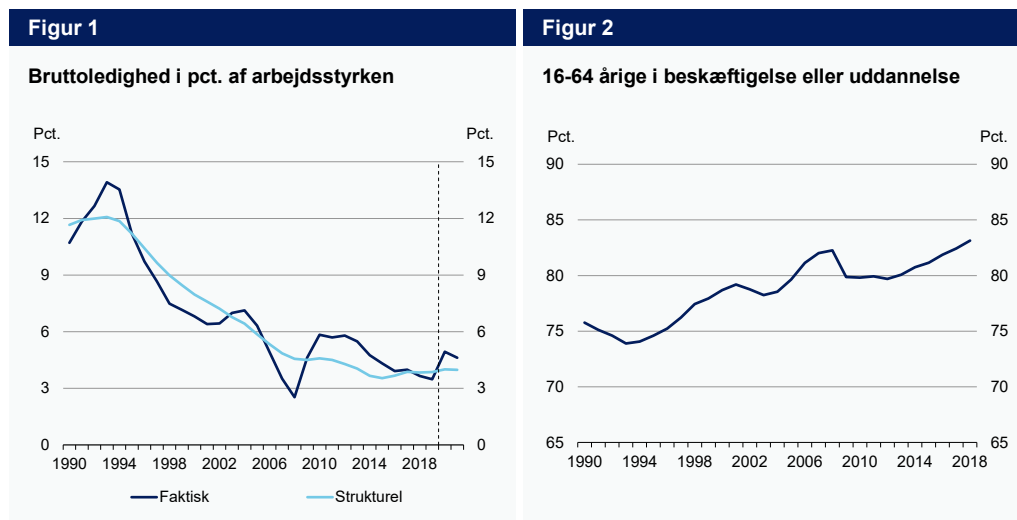
- Deltagelsen i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse har i en årrække været for nedadgående trods politiske ambitioner om det modsatte. Særligt andelen af ufaglærte, som deltager i voksen- og efteruddannelse, er mindsket i forhold til tidligere.
- Ledigheden blandt nyuddannede er høj. Omkring 60 pct. af nyuddannede med videregående uddannelser berøres af ledighed det første år efter uddannelsen.
- Indvandrere i arbejdsstyrken er markant mere ledige end personer med dansk oprindelse og har gennemgående mere løs tilknytning til arbejdsmarkedet. Især ikke-vestlige indvandrere har en markant højere ledighed.
- Det er en særskilt udfordring, at indvandrerkvinder generelt deltager mindre i arbejdsfællesskabet end indvandrer mænd, især hvis kvinderne er gift med en mand fra samme oprindelsesland.
- Produktivitetsvæksten er lavere end tidligere. Ikke kun i Danmark, men også i lande vi normalt sammenligner os med. Det er en udfordring, fordi produktivitetsstigninger historisk har bidraget mest til at øge velstanden for den enkelte og til at løfte velfærden i samfundet.

1. generationsreformer har løftet beskæftigelse og uddannelse markant ...

Siden starten af 1990'erne har en bred vifte af reformer været med til at løfte befolkningens beskæftigelse og uddannelse.

Et omdrejningspunkt i reformerne har været at styrke de økonomiske incitamenter til at være aktivt deltagende i arbejds- og uddannelsesfællesskabet fremfor at være passiv og stå udenfor. Og reformerne har set under ét virket efter hensigten.

Arbejdsløsheden er reduceret markant. Siden 1990 er den strukturelle ledighed faldet med ca. 8 pct.-point, *jf. figur 1*. Og mange flere i den erhvervsaktive alder er enten i beskæftigelse eller ordinær uddannelse end tidligere. Aktivfrekvensen for personer, der er opvokset i Danmark, er således øget med godt 7 pct.-point, *jf. figur 2*.

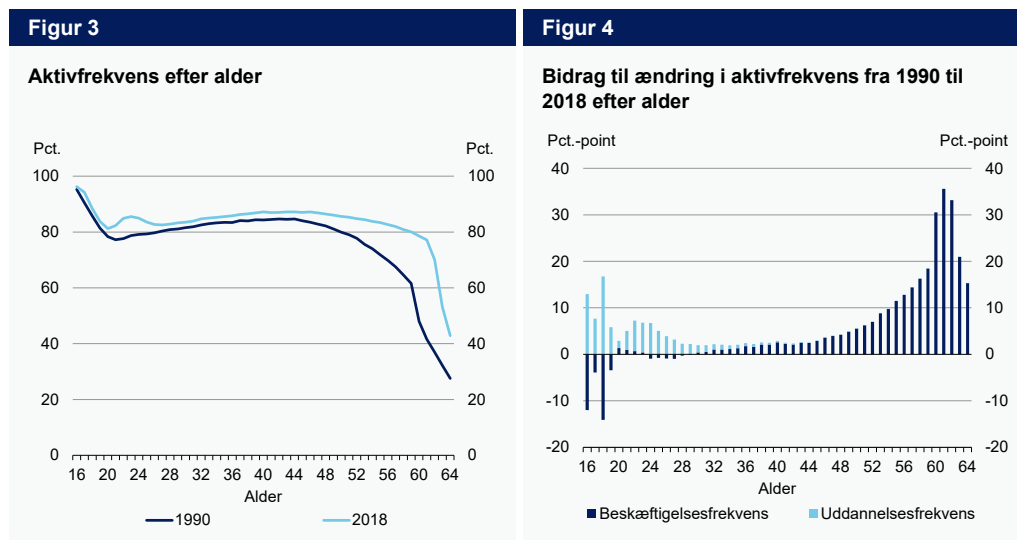

Anm.: Aktivfrekvensen i figuren til højre vedrører befolkningen i alderen 16-64 år med dansk oprindelse og efterkommere. Frekvensen er standardiseret for alderssammensætning. Personer opfattes som aktive, hvis de enten er i beskæftigelse eller ordinær uddannelse. Opgørelsestidspunktet er ultimo november i året. Opgørelsen er baseret på Danmarks Statistiks Registerbaseret Arbejdsstyrkestatistik (RAS). Der er korrigeret for de to væsentligste databrud i RAS-statistikken i perioderne 2001-2002 og 2007-2008. Tallene er som følge heraf behæftet med usikkerhed.

Kilde: Økonomisk Redegørelse samt egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

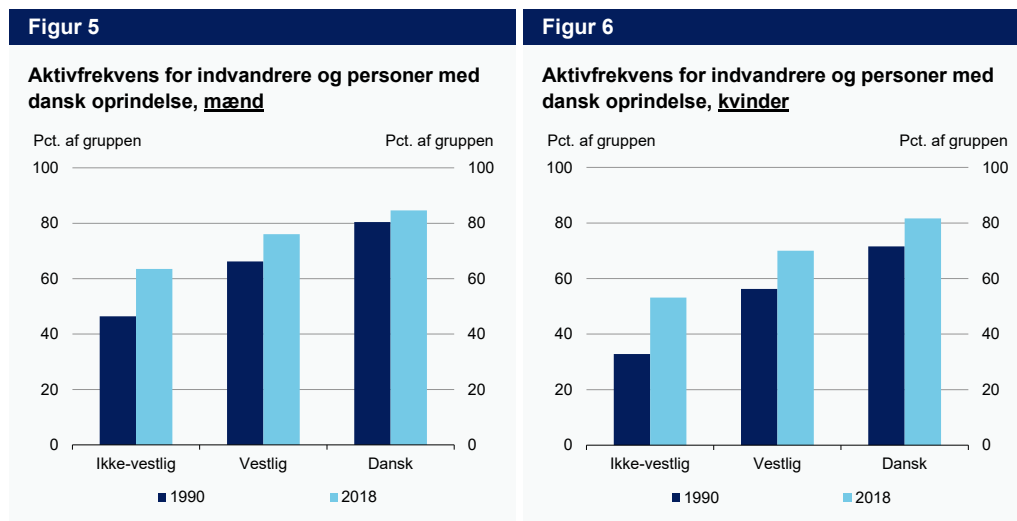
Fremgangen i aktivfrekvensen for personer, der er vokset op i Danmark, svarer til, at omkring 230.000 flere er enten i beskæftigelse eller under uddannelse i dag, end hvis aktivfrekvensen havde været den samme som i 1990.

Aktivfrekvensen er steget for alle aldersgrupper, men især blandt unge og ældre, *jf. figur 3*. Blandt unge er den steget, fordi flere er i uddannelse. Blandt ældre, fordi flere er i beskæftigelse. Eksempelvis er beskæftigelsesfrekvensen for 60-, 61- og 62-årige steget med over 30 pct.-point siden 1990, hvilket i høj grad kan tilskrives reformer af tilbagetrækningsordningerne, *jf. figur 4*.

Anm.: Personer med dansk oprindelse og efterkommere. Se også anmærkning til figur 2.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

For indvandrere har der også været betydelige fremskridt siden 1990, når det gælder andelen, der enten er i beskæftigelse eller ordinær uddannelse. For eksempel er aktivfrekvensen for mandlige indvandrere med ikke-vestlig baggrund steget med 17 pct.-point, mens den for kvinder med ikke-vestlig baggrund er steget med 20 pct.-point, jf. figur 5 og 6. Dermed er forskellen mellem danskeres og indvandreres aktivfrekvens mindsket betydeligt over perioden.

Anm.: Aldersgruppen 16-64 år. Frekvenserne er standardiseret for forskel og ændring i alderssammensætning for hhv. mænd og kvinder. Sammensætningsændringer i andre karakteristika kan også have påvirket udviklingen i aktivfrekvenserne, herunder opholdstid og opholdsgrundlag for indvandrere. De seneste ti år (2008 til 2018) er der dog ikke tegn på, at ændringer i opholdstid og opholdsgrundlag har påvirket aktivfrekvensen for ikke-vestlige indvandrere i betydeligt omfang, jf. Økonomi- og Indenrigsministeriet, *Redegørelse om parallelsamfund 2019*. Se i øvrigt anmærkning til figur 2 om opgørelse af aktivfrekvens og korrektion for databrud.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Fremgangen i aktivfrekvensen for indvandrere svarer til, at omkring 80.000 flere indvandrere enten er i beskæftigelse eller ordinær uddannelse i dag, end hvis aktivfrekvensen havde været den samme som i 1990. Indvandrere – herunder især med

ikke-vestlig baggrund – er dog stadig væsentlig mere inaktive end personer med dansk oprindelse. I 2018 var aktivfrekvensen for kvinder med dansk oprindelse næsten 30 pct.-point højere end for indvandrerkvinder med ikke-vestlig baggrund.

... men der er stadig udfordringer af tage fat på

Reformerne har medvirket til, at vi som samfund har fastholdt en position blandt verdens mest velstående lande. Dertil har de løbende forbedringer af strukturerne på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet haft betydning for vores samfunds evne til at imødegå selv alvorlige økonomiske tilbageslag som finanskrisen og senest coronakrisen.

Reformdagsordenen er ikke udtømt, men står over for at skifte karakter i de kommende år. Således vil et ensidigt fokus på traditionelle arbejdsudbudsreformer betyde, at der er store samfundsudfordringer, vi ikke får løst.

Vi har brug for, at flere oplever lige muligheder, får en uddannelse og bliver en del af arbejdsfællesskabet. Udfordringerne er generelt komplekse og kan ikke løses med de samme reformpolitiske greb, som tidligere har været mest anvendt. Det gælder for eksempel følgende udfordringer:

- **Mange unge får ikke en uddannelse.** Der er stadig mange unge, der ikke får en uddannelse efter grundskolen. Blandt 25-årige har 15 pct. af kvinderne og 21 pct. af mændene højst en grundskoleuddannelse. Og blandt mandlige efterkommere er det 35 pct., der højst har en grundskoleuddannelse ved 25-årsalderen. Det kan have konsekvenser for den enkelte, fx hvis fraværet af uddannelse er et udslag af dårlige oplevelser i uddannelsessystemet, og derudover betyde lavere beskæftigelse og velstand. Udfordringen skal ses i sammenhæng med, at det muligvis er blevet sværere at klare sig på arbejdsmarkedet uden en uddannelse end for blot én generation siden.
- **Unge uden uddannelse bruger lang tid på ungdomsuddannelser uden at blive færdige.** 76 pct. af de 25-årige, som ikke har en uddannelse ud over grundskolen, har været i gang med en ungdomsuddannelse uden at komme i mål. I gennemsnit har de brugt 1¾ år på ungdomsuddannelser, når de er 25 år, og knap halvdelen har afbrudt to, tre eller flere uddannelser undervejs.
- **Ledigheden blandt nyuddannede er høj.** Ledigheden i aldersgruppen 25-30 år, hvoraf mange er nyuddannede, er mere end det dobbelte af ledigheden i andre aldersgrupper. Det er især nyuddannede med videregående uddannelser, der ikke finder et fast job umiddelbart efter uddannelsens afslutning. Blandt nyuddannede i 2018 med mellemlange og lange videregående uddannelser blev omkring 60 pct. berørt af ledighed det første år efter uddannelsen.
- **Mange indvandrere er hverken under uddannelse eller i beskæftigelse.** Integrationsindsatsen har betydet fremskridt, men der er stadig mange indvan-

drere, som ikke er en del af arbejds- eller uddannelsesfælleskabet. Udfordringen skal ses i lyset af, at hver syvende i befolkningen har en anden oprindelse end dansk.

- **Voksen- og efteruddannelse bruges mindre end tidligere.** Deltagelsen i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse har i en årrække været for nedadgående trods politiske ambitioner om det modsatte. Særligt for ufaglærte er tendensen problematisk. Således er andelen af 15-64-årige med højst en grundskoleuddannelse, som deltager i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse, halveret siden 2009 til 5 pct. i 2018.
- **Produktivitetsvæksten er lav.** Produktivitetsvæksten i Danmark (og en række andre vestlige lande) er i dag lavere end tidligere, hvilket er en udfordring i forhold til at sikre øget velstand for den enkelte og samfundet. Det skal ses i lyset af, at det historisk set har været produktivitetsstigninger, som har løftet velstanden mest.

Uddannelse bliver et centralt omdrejningspunkt for 2. generationsreformer

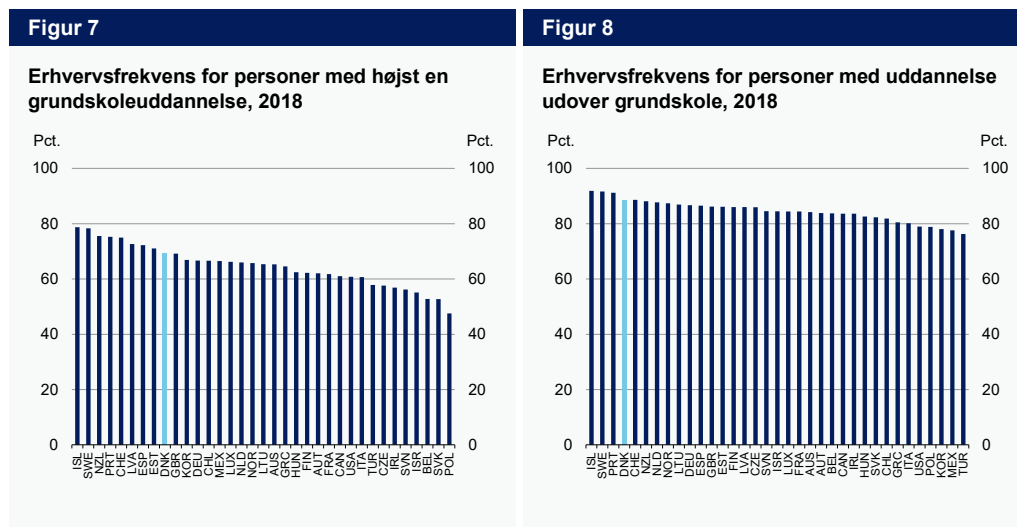
Den første bølge af reformer har haft et stærkt fokus på økonomiske incitamentter til beskæftigelse. I den næste bølge af reformer – 2. generationsreformer om man vil – bliver uddannelse et centralt omdrejningspunkt. Det gælder både i forhold til, at flere får en uddannelse, at løfte uddannelsernes kvalitet samt bedre muligheder for uddannelse gennem hele livet.

Fokus på uddannelse skal være med til at fastholde og fremtidssikre Danmarks position blandt verdens mest velstående og velfungerende lande. Et stærkt fokus på uddannelse og livslang læring vil samtidig understøtte lige muligheder.

Vigtigheden af uddannelse er ikke til at tage fejl af. Befolkningen uden uddannelse har generelt en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet og lavere livsindkomst end befolkningen med en uddannelse. Befolkningen uden uddannelse har typisk også dårligere helbred og i højere grad sociale problemer.¹

Sammenhængen mellem uddannelse og arbejdsmarkedstilknytning er ikke et særskilt dansk fænomen. I alle OECD-lande har befolkningen med en uddannelse en stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet end befolkningen uden uddannelse. Samtidig er der mindre variation i arbejdsmarkedstilknytningen blandt personer med en uddannelse på tværs af OECD-lande, *jf. figur 7 og 8.*

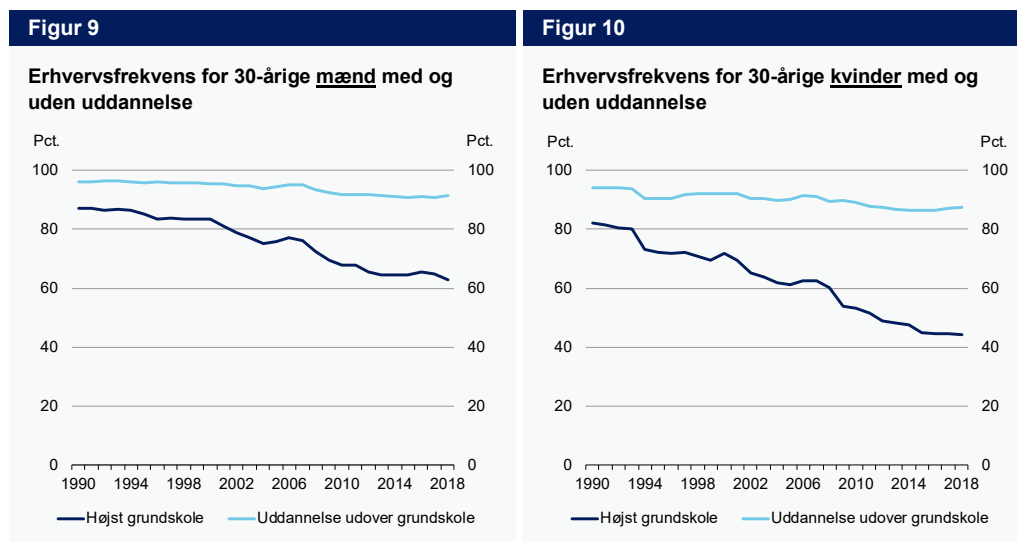
¹ Sundhedsstyrelsen (2011): *Ulighed i sundhed – årsager og indsatser.*

Anm.: 2018. Aldersgruppen 25-64 år. Personer med højst en grundskoleuddannelse er inkl. uoplyst.
Kilde: OECD og egne beregninger.

Det er blevet sværere at klare sig uden uddannelse

I Danmark er det uddannelsesbetingede gab i erhvervsfrekvensen steget markant siden 1990. For 30-årige mænd med dansk oprindelse er gabet vokset fra 9 til 28 pct.-point, mens gabet for kvinder er vokset endnu mere fra 12 til 43 pct.-point, *jf. figur 9 og 10.*

Anm.: 30-årige med dansk oprindelse. Personer med højst en grundskoleuddannelse er inkl. uoplyst. Opgørelsestidspunktet er ultimo november i året. Opgørelsen er baseret på Danmarks Statistiks Registerbaseret Arbejdsstyrkestatistik (RAS).
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

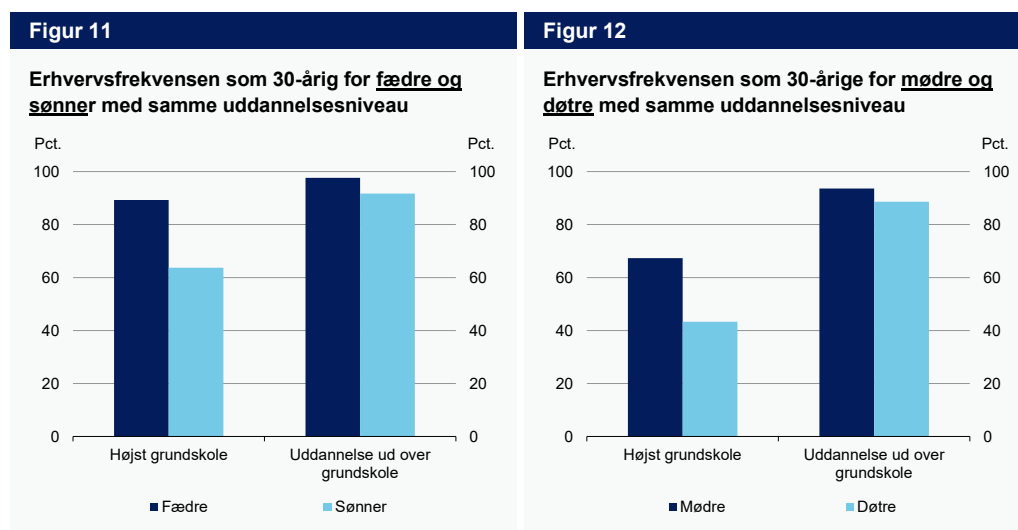
Når flere får en uddannelse, er det forventeligt, at det uddannelsesbetingede gab i erhvervsfrekvensen bliver større. En mindre andel af befolkningen vil af forskellige årsager ikke være i stand til at gennemføre en uddannelse og varetage et arbejde på ordinære vilkår. Derfor må det forventes, at gruppen uden uddannelse i gennemsnit bliver mindre ressourcestærk i takt med, at andelen af befolkningen uden uddannelse bliver mindre. En del af udviklingen i det uddannelsesbetingede

gab skal således tilskrives, at 30-årige uden uddannelse i dag er en mindre arbejdsmarkedsparat gruppe end tidligere.²

Af samme årsag er det relevant kun at sammenligne erhvervsfrekvensen for henholdsvis 30-årige og deres forældre, hvor både børn og forældre har samme uddannelsesniveau. Derved sorteres blandt andet de mest ressourcestærke ufaglærte i forældregenerationen fra, idet hovedparten af deres børn forventeligt har fået en uddannelse og dermed ikke indgår i sammenligningen.

Målt på denne måde kan det konstateres, at 30-årige i dag, der højst har en grundskoleuddannelse, og hvis forældre også højst havde en grundskoleuddannelse som 30-årige, har en betydeligt lavere erhvervsfrekvens, end deres forældre havde som 30-årige.

Derimod har 30-årige med en uddannelse ud over grundskolen, hvis forældre også havde en uddannelse ud over grundskolen som 30-årige, kun en lidt lavere erhvervsfrekvens, end deres forældre havde som 30-årige, *jf. figur 11 og 12.*

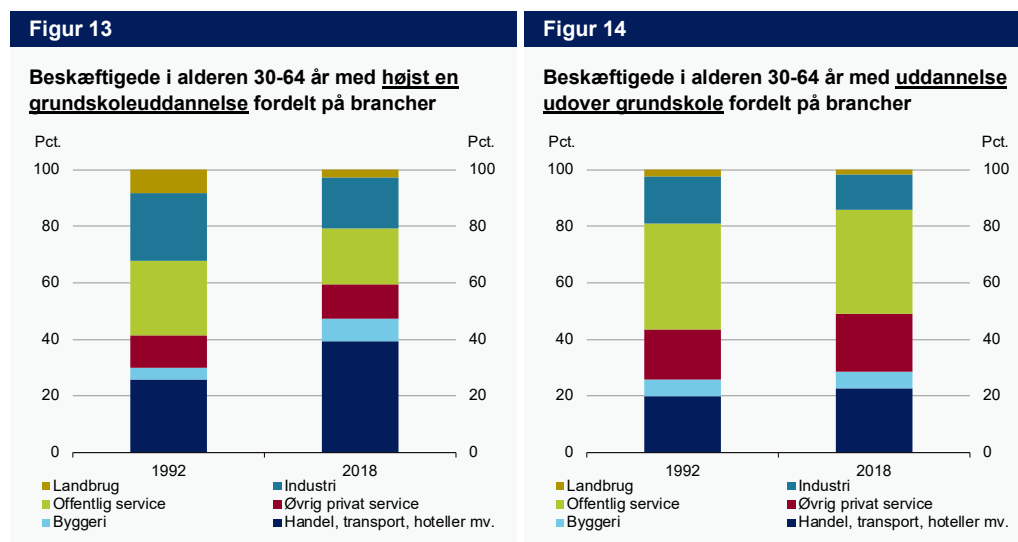
Anm.: Opgørelsen tager udgangspunkt i 30-årige mænd og kvinder pr. 1. januar 2019 med dansk oprindelse og sammenligner dem med deres forældre, da de var 30 år. I sammenligningen indgår kun børn og forældre, der har samme uddannelsesniveau som 30-årige (dvs. højst en grundskoleuddannelse (inkl. uoplyst) eller uddannelse ud over grundskole). Opgørelsen af arbejdsmarkedsstatus er baseret på Danmarks Statistiks Registerbaseret Arbejdsstyrkestatistik (RAS), hvor opgørelsestidspunkt er ultimo november i året.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Der kan også være andre forklaringer på, at gabet i erhvervsdeltagelsen mellem 30-årige i dag og deres forældre som 30-årige er størst for dem, hvor både forældre og børn har højst en grundskoleuddannelse. Det kan fx være, at nutidens unge uden uddannelse i højere grad bliver berørt af sociale problemer, end deres forældre uden uddannelse blev, da de var unge.

² De Økonomiske Råds Sekretariat (2018): *Dansk Økonomi, efterår 2018.*

At mulighederne på arbejdsmarkedet over tid er blevet indskrænket for personer uden uddannelse, understøttes dog af, at jobs til personer uden uddannelse i dag er koncentreret på færre brancher end i starten af 1990'erne. I dag er hovedparten af de ufaglærte jobs i private serviceerhverv, mens der er blevet relativt færre i industrien og landbruget. Branchesammensætningen for beskæftigede med en uddannelse har også ændret sig, men ændringen er betydeligt mindre, *jf. figur 13 og 14.*

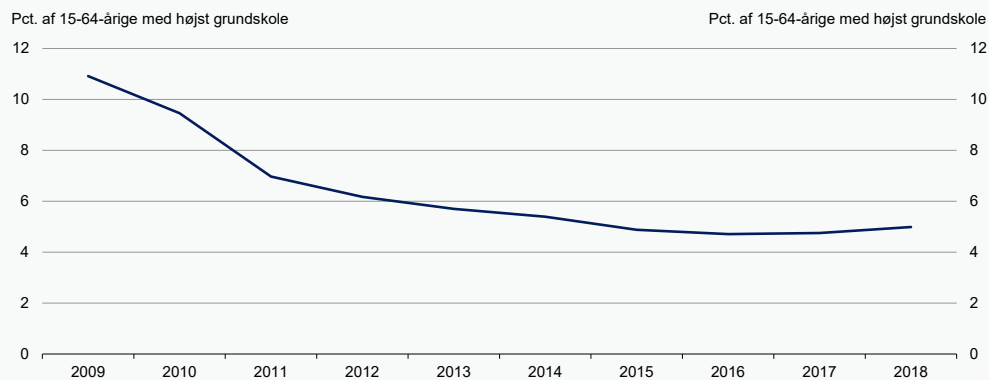

Anm.: Brancheopdelingen er baseret på DB07. Personer med højest en grundskoleuddannelse er inkl. uoplyst.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Udviklingen i arbejdsmarkedstilknypningen blandt personer uden uddannelse har været bagtæppe for et vedholdende politisk fokus i forhold til at øge efterspørgslen efter voksen- og efteruddannelse, navnlig blandt voksne uden uddannelse. Til trods for det har andelen af befolkningen med højest en grundskoleuddannelse, som deltager i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse, været svagt faldende siden 2011 og har de seneste år stabiliseret sig, så det nu er ca. 5 pct. af de 15-64-årige uden uddannelse, som deltager i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse, *jf. figur 15.*

Det forholdsvis lave aktivitetsniveau kan skyldes, at opkvalificering nedprioriteres i perioder, hvor efterspørgslen efter arbejdskraft hos virksomhederne er høj og ledigheden relativt lav. Derudover tog mere end 10 pct. af gruppen uden uddannelse del i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse i årene omkring finanskrisen, hvilket kan have dæmpet efterspørgslen i de efterfølgende år.

Figur 15

Deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse (AMU) for personer med højst en grundskoleuddannelse, 2008-2019

Anm.: Andel 15-64-årige med højst en grundskoleuddannelse (inkl. uoplyst), der har deltaget i mindst ét AMU-kursus i et givent år. Uddannelsesniveaut for kursisterne på AMU opgøres ved start på det første AMU-kursus i året, som personen deltager i. Befolkningens uddannelsesniveau er opgjort pr. 1. januar i hvert enkelt år.

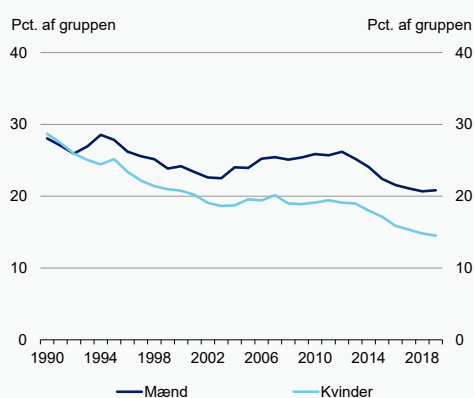
Kilde: Børne- og Undervisningsministeriets Datavarehus og Danmarks Statistisk, Statistikbanken.

Mange unge får ikke en ungdomsuddannelse

De fleste unge får en uddannelse efter grundskolen, og siden starten af 1990'erne er de unges uddannelsesniveau steget, især for kvinder. Der er dog stadig mange unge, som ikke har fået en uddannelse efter grundskolen, når de runder 25 år.

Blandt 25-årige kvinder har ca. 15 pct. højst en grundskoleuddannelse, mens andelen blandt mænd er ca. 21 pct., *jf. figur 16*.

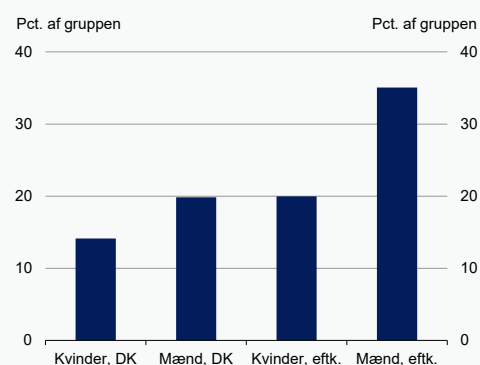
Figur 16

25-årige med højst en grundskoleuddannelse, 1990-2019

Anm.: Personer med dansk oprindelse og efterkommere.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

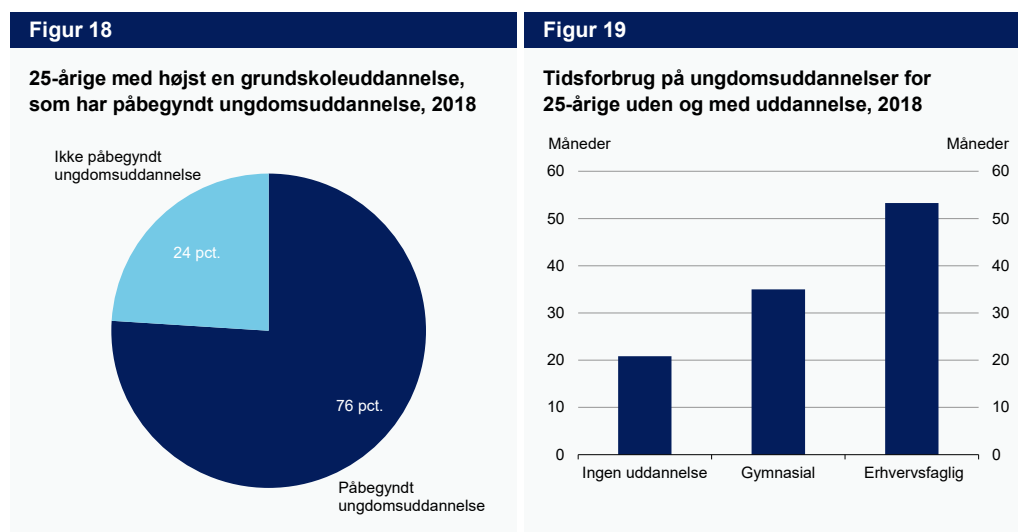
Figur 17

25-årige med højst en grundskoleuddannelse opgjort på køn og herkomst, 2019

Skelner man mellem personer med dansk oprindelse og efterkommere, er det især bemærkelsesværdigt, at godt en tredjedel af de mandlige efterkommere højst har en grundskoleuddannelse, når de er 25 år, *jf. figur 17*. Til trods for at udviklingen for både mandlige og kvindelige efterkommere har været positiv gennem en lang

periode, har de mandlige efterkommere således fortsat et stort uddannelsesmæssigt efterslæb. Hertil kommer, at unge efterkommere, der får en uddannelse ud over grundskolen, typisk har en lavere arbejdsmarkedstilknytning end danske unge med et tilsvarende uddannelsesniveau.

Det er ikke alle i en årgang, der kan forventes at gennemføre en uddannelse efter grundskolen på grund af forskelle i forudsætninger. En stor del af de 25-årige, som højst har en grundskoleuddannelse, forventes dog at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse. Det understøttes af, at 76 pct. af gruppen har været i gang med en ungdomsuddannelse, inden de fylder 25 år, *jf. figur 18*.

Anm.: Personer med dansk oprindelse og efterkommere, som fylder 25 i 2018. Statustidspunktet er 1. oktober i året. I figuren til venstre ses på personer, som har grundskole (inkl. uoplyst) som højeste fuldførte på statustidspunktet. Unge har påbegyndt en ungdomsuddannelse, hvis de inden statustidspunktet er registreret med tidsforbrug på gymnasiale uddannelser eller erhvervsfaglige uddannelser. Nogle unge, som ikke påbegynder en ungdomsuddannelse, har været i gang med forberedende uddannelse. 12 pct. af de 25-årige har slet ingen uddannelseserfaring efter grundskolen. I figuren til højre er *Erhvervsfaglig uddannelse* inkl. personer, som også har en gymnasial uddannelse. *Ingen uddannelse* er unge, som har grundskole (inkl. uoplyst) som højeste fuldførte uddannelse på statustidspunktet.

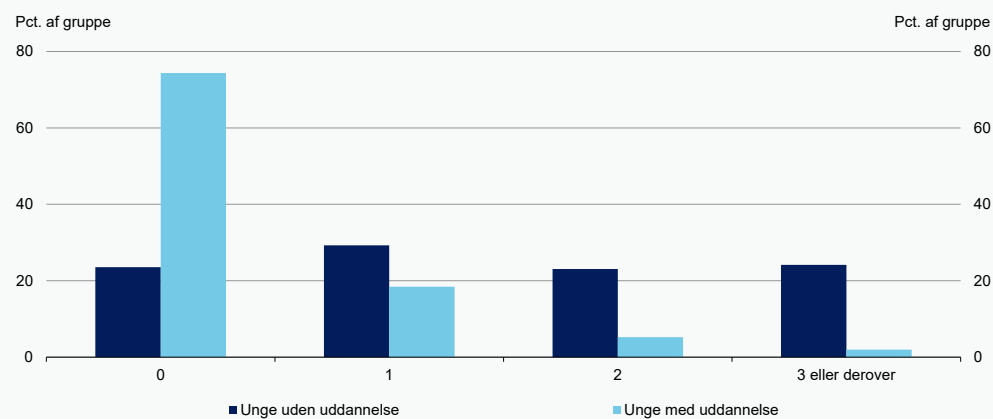
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Dermed er der også tegn på, at udfordringen for de fleste unge uden uddannelse *ikke* er at komme i gang med ungdomsuddannelse, men derimod at fuldføre den uddannelse, de påbegynder. I gennemsnit har de 25-årige uden uddannelse brugt 21 måneder, eller hvad der svarer til 1¾ år, på ungdomsuddannelser, *jf. figur 19*.

Dertil har en stor del af gruppen gentagne gange afbrudt en forberedende, gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse. 23 pct. har afbrudt to gange, og 24 pct. har afbrudt en uddannelse tre eller flere gange, inden de bliver 25 år, *jf. figur 20*.

Figur 20

Afbrudte ungdomsuddannelser (inkl. forberedende uddannelser) for 25-årige unge uden og med uddannelse, 2018

Anm.: Personer med dansk oprindelse og efterkommere, som fylder 25 i 2018. Statustidspunktet er 1. oktober i året. *Unge uden uddannelse* har grundskole (inkl. uoplyst) som højeste fuldførte uddannelse på statustidspunktet. Der ses alene på afbrud af forberedende, gymnasiale og erhvervsfaglige uddannelser i perioden fra afslutningen af 9. eller 10. klasse og frem til statustidspunktet. Et fuldført erhvervsfagligt grundforløb tæller som en afbrydelse, hvis der ikke – inden statustidspunktet – er påbegyndt en kompetencegivende erhvervsfaglig uddannelse (hovedforløb).

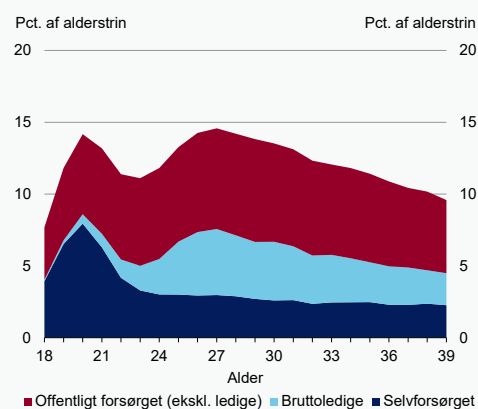
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Ledigheden blandt nyuddannede er høj

De fleste unge har et arbejde eller er i gang med en uddannelse. Men der er også unge, som hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse. Det kan være unge, der tager et sabbatår, er ledige eller står uden for arbejdsstyrken og modtager overførselsindkomst, jf. figur 21.

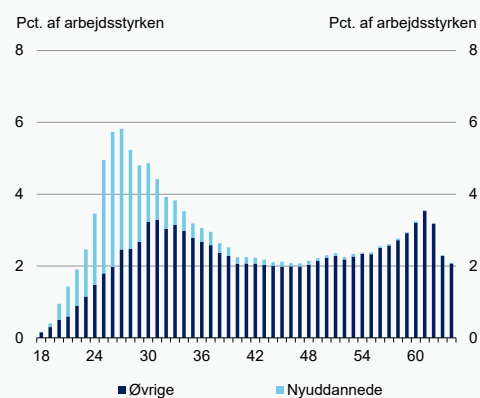
Figur 21

Unge, der hverken er i job eller uddannelse

Figur 22

Ledigprocent fordelt på nyuddannede og øvrige bruttoledige

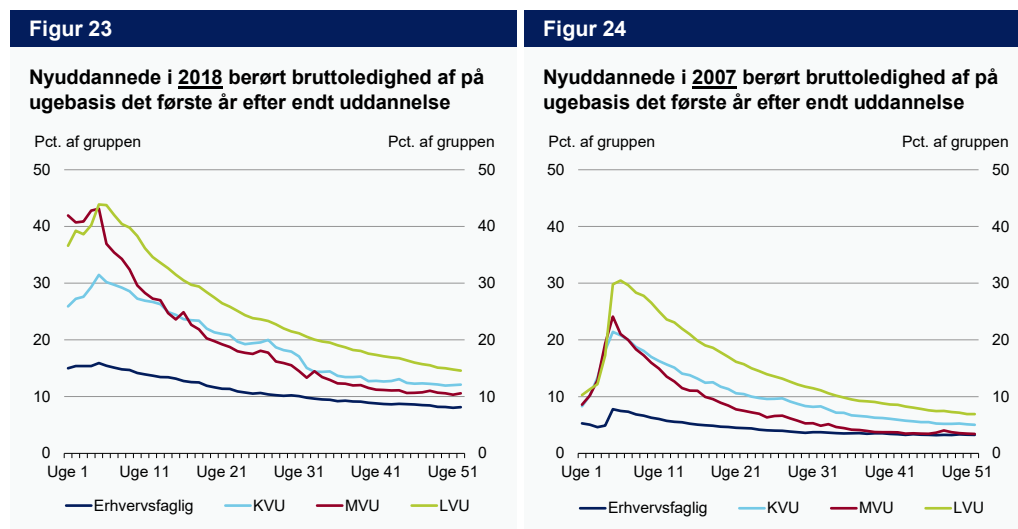

Anm.: Opgørelsen af arbejdsmarkedsstatus er baseret på Danmarks Statistiks Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik (RAS). Opgørelsen vedrører ultimo november 2018 og omfatter befolkningen med dansk oprindelse. Bruttoledige, der er nyuddannede, har afsluttet en erhvervskompetencegivende uddannelse inden for de seneste to år.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

I aldersgruppen 19-21 år er der ekstraordinært mange unge, som er selvforsørgede, hvilket tyder på, at mange tager et sabbatår i denne alder. Og i aldersgruppen 25-30 år er der mange unge, som er ledige. Den høje ledighed blandt unge skal ses i sammenhæng med, at mange ledige unge er nyuddannede, *jf. figur 22*.

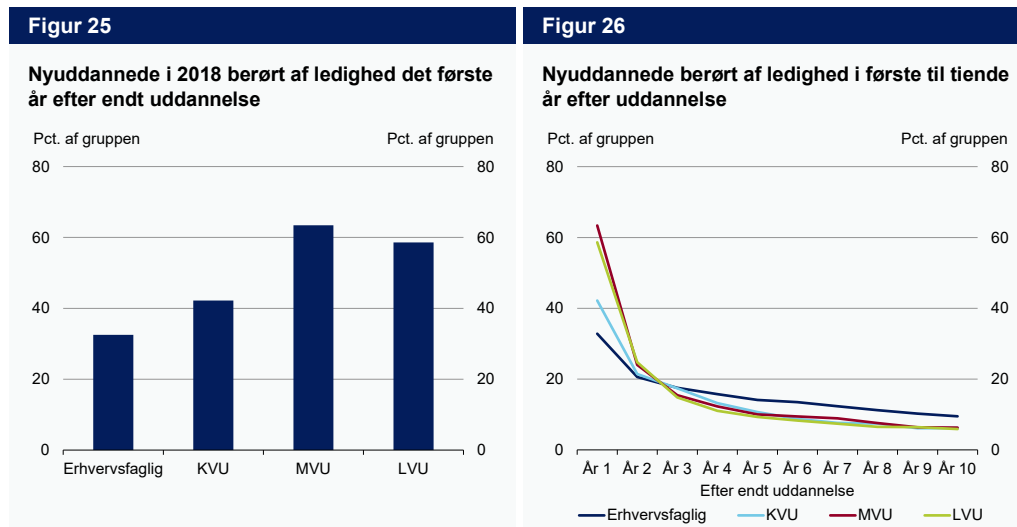
Det er især nyuddannede unge med videregående uddannelser, der bliver berørt af ledighed efter endt uddannelse. Ca. 4 uger efter endt uddannelse var mellem 30 og 44 pct. af de nyuddannede i 2018 med videregående uddannelse berørt af ledighed. For nyuddannede med en erhvervsfaglig uddannelse var det kun godt 15 pct., *jf. figur 23*. Strukturen i ledighedsbilledet for nyuddannede er ikke nyt. Sådan så billedet også ud for nyuddannede i 2007, *jf. figur 24*.

Anm.: Personer, der afslutter en erhvervskompetencegivende uddannelse. LVU er inkl. Ph.d. I opgørelsen er der set bort fra nyuddannede, der begynder en ny uddannelse inden for 26 uger. Opgørelsen er med tilbagelægning.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Blandt nyuddannede i 2018 med enten en mellemlang eller lang videregående uddannelse var omkring 60 pct. berørt af ledighed på et tidspunkt i løbet det første år efter endt uddannelse. Til sammenligning var tallet for de nyuddannede med en erhvervsfaglig uddannelse 33 pct., *jf. figur 25*.

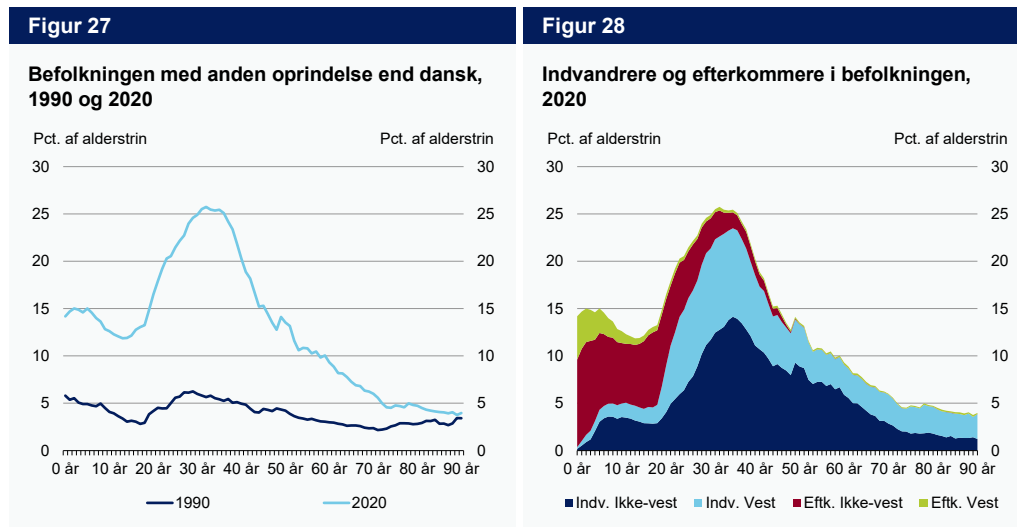
Anm.: Figuren til venstre viser nyuddannede i 2018 berørt af ledighed på et tidspunkt i løbet af de første 52 uger efter endt uddannelse. LVU er inkl. Ph.d. Figuren til højre viser nyuddannede fra årgangene 2009 til 2018 berørt af ledighed i løbet af en periode på 52 uger i årene 2018-2019. "År 5" i figuren viser således andelen af nyuddannede i 2014, der blev berørt af ledighed i det femte år efter endt uddannelse.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Allerede i år 2 efter endt uddannelse er nyuddannede med videregående uddannelser ikke hyppigere berørt af ledighed end nyuddannede med erhvervsfaglige uddannelser. Og fra år 3 og frem er nyuddannede med videregående uddannelser mindre ledighedsberørt. Det peger på, at nyuddannede med videregående uddannelser får et stærkt fodfæste, når først de er kommet i beskæftigelse, *jf. figur 26*.

Mange indvandrere er hverken under uddannelse eller i beskæftigelse

Befolkningens oprindelse har ændret sig markant i løbet af få årtier. Tilbage i 1990 havde kun 4 pct. af befolkningen en anden oprindelse end dansk og på de fleste alderstrin var andelen under 5 pct. I dag har 14 pct. af befolkningen en anden oprindelse dansk, og 9 pct. har ikke-vestlig oprindelse. I aldersgruppen 20-40 år har mindst hver femte indbygger en anden oprindelse, *jf. figur 27*.

Anm.: Befolkningen 1. januar i året.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

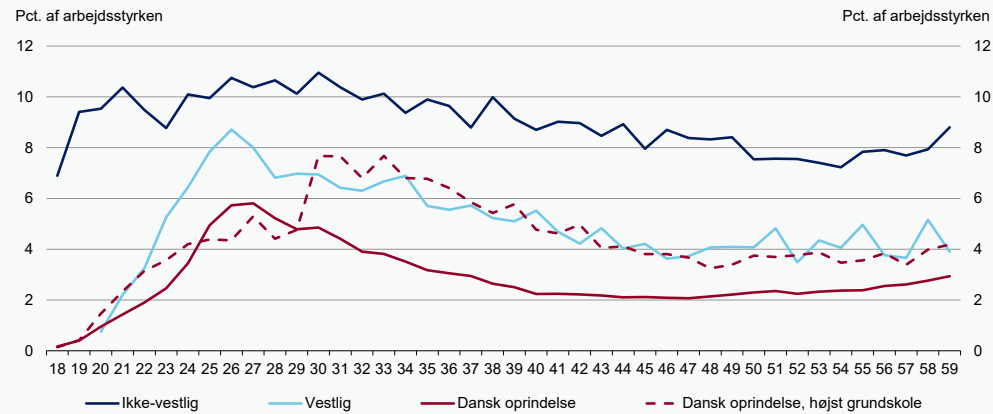
I de kommende år er der samtidig udsigt til, at stadig flere ikke-vestlige efterkommere skal igennem uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet, når de når den erhvervsaktive alder, *jf. figur 28*.

Ændringen i befolkningssammensætningen har skabt udfordringer, men rummer samtidig et markant potentiale for at løfte beskæftigelse og uddannelsesniveau yderligere i de kommende år.

Potentialet skal blandt andet ses i lyset af, at indvandrere i arbejdsstyrken i højere grad er ledige end personer med dansk oprindelse, herunder personer med dansk oprindelse med højst en grundskoleuddannelse. Især ikke-vestlige indvandrere har en markant højere ledighed, men også ledigheden for vestlige indvandrere er højere end ledigheden for personer med dansk oprindelse under ét, *jf. figur 29*.

Figur 29

Ledighed efter alder og herkomst

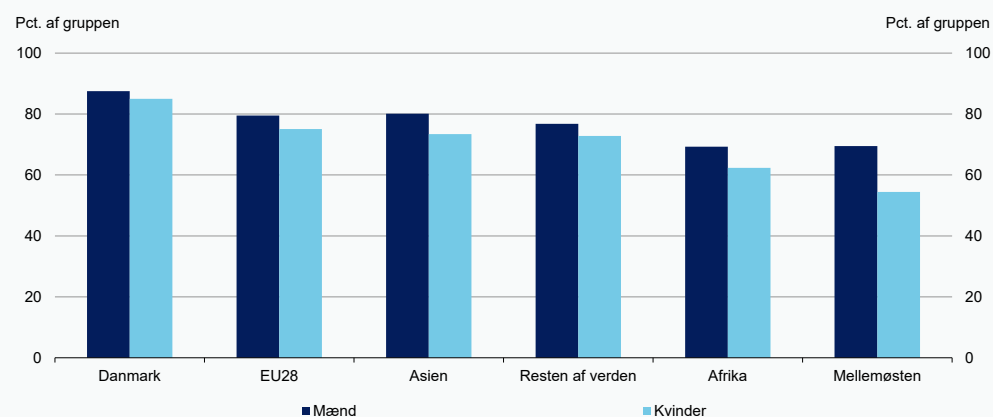

Anm.: Bruttoledighed ifølge RAS (Registerbaseret Arbejdsstyrkestatistik), ultimo november 2018. Ekskl. efterkommere.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Potentialet dækker også over, at indvandrere i højere grad end danskere ikke er en del af arbejdsstyrken eller i gang med en uddannelse. Der er således stadig et betydeligt gab fra indvandrere til personer med dansk oprindelse, når det gælder beskæftigelse og uddannelse. Og også et betydeligt gab mellem indvandrere fra forskellige lande og verdensdele. Det ses blandt andet af aktivfrekvensen (andelen i beskæftigelse eller under uddannelse), som er lavest blandt mænd og kvinder fra Mellemøsten, *jf. figur 30*.

Figur 30

Aktivfrekvens efter køn og verdensdel for aldersgruppen 25-49 år

Anm.: Aktivfrekvensen angiver andelen af 25-49-årige (ekskl. efterkommere), som er i arbejde eller under uddannelse. Ultimo november 2018.

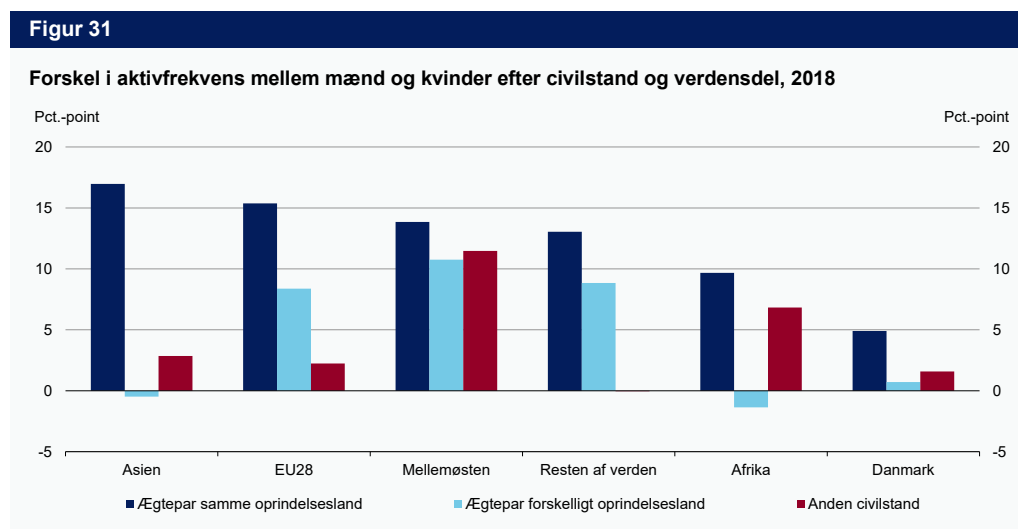
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Dertil har indvandrerkvinder generelt en lavere aktivfrekvens end indvandrer-mænd i aldersgruppen 25-49 år. Det gælder uanset, hvilken verdensdel indvandrerne kommer fra. Og forskellen er større end mellem kvinder og mænd med dansk oprindelse.

Der kan være flere forklaringer på forskellen mellem indvandrerkvinder og indvandrermands aktivfrekvens. Det er fx sandsynligt, at flere indvandrerkvinder end indvandrer mænd ikke har en uddannelse med fra hjemlandet. Der kan også være forskelle i opholdsgrundlag, sprogfærdigheder mv. Forskellen i aktivfrekvens kan imidlertid også afspejle, at indvandrere har andre kønsroller end danskere. Hvor det i Danmark er normalen, at både kvinder og mænd er i arbejde, er det i andre kulturer ikke unormalt, at manden er familiens primære forsørger.

Ved at tage udgangspunkt i indvandrerkvindernes civilstand kan man få et indtryk af, om kønsroller i par kan være en del af forklaringen på forskellen i aktivfrekvens mellem indvandrerkvinder og -mænd.

Indvandrerkvinder, der gift med en mand fra samme oprindelsesland, har en klart lavere aktivfrekvens end deres ægtefæller. Gabet varierer mellem 10 og 17 pct.-point på tværs af de forskellige verdensdele. Til sammenligning er forskellen 5 pct.-point for danske kvinder, der er gift med en dansk mand, *jf. figur 31*.

Anm.: Figuren tager udgangspunkt i danske kvinder og indvandrerkvinder i alderen 25-49 år efter civilstand og kvindens oprindelse (verdensdel). I "Anden civilstand" sammenlignes kvinder og mænd i alderen 25-49 år (ekskl. efterkommere), der ikke er gift. Kvinder og mænd i ægtepar af samme køn indgår også i gruppen "Anden civilstand". Ultimo november 2018.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

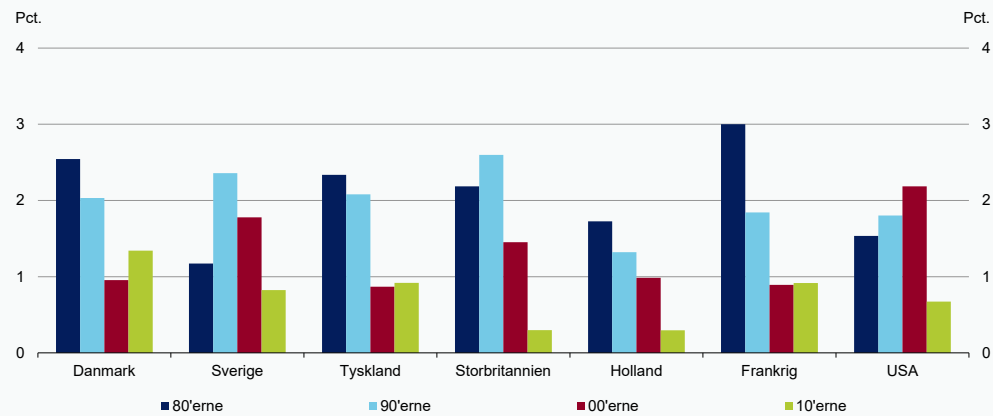
Det betydelige gab mellem mænd og kvinder i ægtepar, hvor begge kommer fra samme oprindelseslande, understøtter, at en del af forskellen mellem indvandrerkvinder og indvandrermands aktivfrekvens kan være kulturelt betinget. Det indikerer, at der er et uudnyttet beskæftigelsespotential.

Produktivitetsvæksten er lavere end tidligere

Produktivitetsvæksten i Danmark har de seneste årtier været lavere end tidligere. Dette er ikke et isoleret dansk fænomen, men derimod en udvikling som genfindes blandt de fleste udviklede økonomier, herunder en række vestlige lande vi normalt sammenligner os med, *jf. figur 32*.

Figur 32

Produktivitetsvækst i Danmark og andre vestlige lande i 80'erne, 90'erne, 00'erne og 10'erne

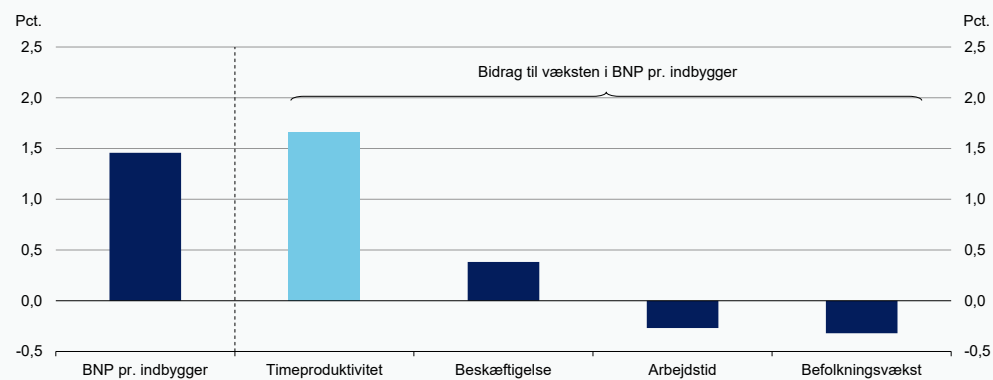

Anm.: Vækst i BNP pr. arbejdstime.
Kilde: OECD.

Den lavere produktivitetsvækst udgør en central udfordring i forhold til at øge velstanden for den enkelte og samfundet. Historisk har det været produktivitetsstigninger, som har løftet velstanden mest, *jf. figur 33*.

Figur 33

Vækst i BNP pr. indbygger 1980-2019, dekomponeret

Anm.: 1980-2019. Væksten i timeproduktiviteten i Danmark dækker hele økonomien.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Produktiviteten styrkes, når danskernes uddannelsesniveau øges, og når virksomheder og medarbejderne formår at omsætte ny viden og innovation til forbedrede arbejds gange, produkter og serviceydelser gennem investeringer.

fm.dk